

R. Yürükoğlu TKP'nin pırlanta gibi teorisyeniydi

R Yürükoğlu'nun Ölümünün 20. Yıldönümü Vesilesiyle EMAR Vakfı'nın ZOOM ortamında düzenlediği panel toplantısına sunu metni

İsmail Büyükakan

Yirmi yıl önce yitirdiğimiz Yürükoğlu yoldaşı sevgi ve saygıyla anıyoruz.

Amacımız geçmişe özenmek, nostalji yapmak değil. Yoldaşımızın işçi ve komünist harekete çeşitli katkılarından bahisle, geleceğe uzanmak, bugünkü genç kuşaklara birkaç ipucu vermek, birkaç uyarı yapmak niyetindeyiz.

Yürükoğlu yoldaş, partide demir disiplin ve açık konuşmanın, açık tartışmanın, özeleştirinin parti çalışmasının motor gücü olduğunu anlatırdı.

Bir başka özelliği; yoldaşlarını, yaşamda karşılarına çıkan her şeyi gerçeğin aynasında sınamaları konusunda uyarmasıydı.

Evet herşeyi sorgulamalıyız. Ama nasıl? Marksizmi yaratıcı bir tarzda özümseyerek. Aksi takdirde ayağınız bir geleneğe, bir kör yargıya takılır, komünistlikten düşersiniz.

Nereye? Öyle ya da böyle, oportünizmin kucacağına. Doğru sonuçlara ulaşamazsınız. Sonuçta işçi sınıfının komünizm mücadelesine hizmet etmemiş olursunuz.

Gökkubbenin altında ve üstünde, her konuda soru sorabilmeli, soru sormaktan ürkmemeliyiz. Konu tarihsel-materyalist çerçevede ele alınınca doğru soru daha rahat belirlenir. R Yürükoğlu, yoldaşlarını bu anlayışla eğitmek için çabaladı. “Bilimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır” fikrini pratikte uyguladı. Teorik kavrayışın, ideolojik sağlamlığın önemini, oportünizmin “taktiklerde” gizlendiğini her fırsatta örnekleyerek vurguladı.

Bugün geriye bakınca daha berrak görülüyor ki, Yürükoğlu, çeşitli dış nedenlerle devrimci stratejyi benimseyemeyen bir partide devrimcilik yapmaya çalıştı. Siyasi yaşamı da, bunun sonuçlarıyla uğraşmakla geçti.

Yürükoğlu'nun teorik müdahale ve katkısı azımsanamaz. Onun işçi ve komünist harekete en temel katkılarını birkaç ana dalda toplayarak sunmaya çalışacağım.

Yürükoğlu, 1976'da Türkiyenin orta derecede gelişmiş bir tekelci kapitalist ülke olduğunu ve emperyalizm aşamasına ulaştığını, bu nedenle de emperyalist zincirde zayıf halka olduğunu vurguladı. Bunun parti programının ana direği olması ve devrim stratejisinin buna göre biçimlendirilmesi gerektiğini savundu.

Her komünist bilir ki, KP'nin görevi tüm toplumu işçi sınıfı öncülüğünde devrime ve sosyalizme götürmektir. Bu anlamda, R.Yürükoğlu'nun görüşleri, çalakalem yazılmış eklektik TKP III. Programı'nı

eleştiren önemli bir teorik adım oldu. İleri Demokratik Halk Devrimi stratejisi bunun ifadesi olarak TKP 4.Programı'nda yerini aldı.

Yürükoğlu, hızlanan küreselleşme sürecinde kapitalist-emperyalist sistemin elindeki “bilimsel-teknolojik devrimin olanaklarının” genişlemekte olduğuna işaret etti. Tek dünya pazarının varlığını ısrarla vurguladı. Kapitalist pazarda ulusal devlet ile uluslararası tekeller arasında giderek azan çelişkinin önemini vurguladı. Bugün tüm dünyada yaşanan neo-liberal aşama bu gerçeğin en aşırı ifadesidir.

1980’de Polonya’daki gelişmelerin ışığında, kendisini “sosyalist” olarak tanımlayan ülkelerde demokratikleşmenin kaçınılmayacak bir zorunluluk olduğunu savundu; eğer bu yönde olumlu adımlar atılmazsa, Sovyet devletinin yıkılması ve “sosyalist blok”un çözümlü dağılması tehlikesi bulunduğuun altını çizdi. Yıl 1981. Bu teorik bakışın ne denli güçlü olduğunu, aradan on yıl geçmeden anladık. Resmi parti anlamadı. Ne yazık!

Evren cuntasına övgüler düzenlerin tersine, 12 Eylül 1980 rejiminin Faşizm olduğu tahlilini yaptı. Birkaç yıl sonra da, faşizmin neden çözüldüğünün teorik çerçevesini verdi.

Bu durumun bir benzerini, “yetmez ama evetçi” alçakların şeriatçı - faşist Erdoğan’a destek vermelerinde yaşamadık mı?

R. Yürükoğlu, ta 1994’de devrimci hareketi siyasal İslam tehlikesine karşı uyarıyordu. İranlı yoldaşların da büyük katkısıyla, Kervan dergisinin 1994 tarihli 37.sayısına yazdığı “İslamcı siyasal harekete karşı halkın aktif birliğini sağlamak tarihsel görevdir” başlıklı yazısında, bugün AKP / MHP iktidarı altında kimi yönlerini yaşamakta olduğumuz siyasal İslamcı rezilliğe karşı uyarıyor, laiklik konusuna Marksist teorik açılım getiriyordu. O açılımın önemi günümüzde daha da artmıştır.

Öte yandan, ama, bugün Erdoğan gerçeğini, dindarlığı ve kindarlığıyla, Arap sempatizanlığıyla, kişisel paranoyası ve psikopatıyla açıklamaya çalışırsak, doğru siyasal yanıtlara ulaşamayacağımız açıktır. Üstelik bu bizi Kemalistlerin kucağına iter.

Ama, Erdoğan liderliğindeki AKP/MHP iktidarını, Türkiye kapitalizminin bugün erişmiş olduğu gelişme düzeyiyle bağlı değerlendirir, burjuvazinin ve devletin bugünkü nesnel ihtiyaçları çerçevesinde ele alırsak; bu iktidarın iç ve dış siyasetini, alt-emperyalist bir devletin küresel dünya pazarında, emperyalist eşikte, kendi nüfuz alanı ve pazar payını yeniden tesis ve teyit etme çabası olarak yorumlarsak, doğru sorulara doğru yanıtları daha rahat bulabiliriz.

Türkiye’de kendini devrimci, sosyalist, hatta komünist olarak tanımlayan siyasetlerin bu aleni gerçeği neden “atladıkları”, göremedikleri, gerçekten merak konusudur.

Yürükoğlu, teorik analizini 1976’da broşür olarak TKP’de yaygın kabul gören, sonra resmi yönetimin “toplattırıp” yaktığı **Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye’de** yapıyordu:

1978 yılında “Bugün Türkiye orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkedir. Endüstri başı çeken sektördür... sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi büyük boyutlara ulaşmıştır” diye yazıyordu.

Bundan 43 yıl sonra, bugün, mal ve sermaye ihracının, finans-kapital - devlet bütünleşmesinin, burjuvazinin “ihlakçı” eğiliminin vardığı düzeyi günlük gazete haberlerinden bile izlemek mümkündür. Alın *Dünya* gazetesini, izleyin.

TC, kapitalist tek dünya pazarında emperyalist hiyerarşide son 20-30 yılda birkaç merdiven tırmanmış, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da hakiki bir savaş odağı olduğunu kanıtlamış bir alt-emperyalist kuvvet değil midir? Tabii ki öyledir.

Kendi ülkesinin emperyalist dış siyasetini, büyük emperyalist güçlerle ve bölgesel alt-emperyalist güçlerle *çatışma – pazarlık – çatışma* çizgisi olarak kavrayamayan bir komünist siyaset olabilir mi? Olursa, siyasal olarak herhangi bir gelişme şansı olmadığı, ya da kendini “devletin bekasına” adanmış millici komünist(!) bir çevre olmaları ihtimalinin artacağı açık değil mi? Çevrenize bakınca örneklerini görebilirsiniz.

Yürükoğlu, *Sosyalizm Üstün Gelecektir* ve *Yaşayan Sosyalizm* kitaplarında, Sovyetler Birliği’ndeki “biçimsel sosyalizm”in, daha doğrusu sosyalist çadırın yetersizlik ve zayıflıklarını ele aldı, Çadırın içinin doldurulamaması durumunda toptan likidasyon tehlikesi olduğu uyarısını yaptı. Yıl 1982.

Sosyalizm ve Demokrasi’de, başta SSCB olmak üzere ‘reel sosyalist’ ülkelerde, demokratik öz ve biçimin daha doğrusu işçi sınıfı müdahalesinin eksikliğinin bu ülkelerin **komünizme yürüyememelerinin** ardındaki temel bir neden olduğunu vurguladı.

Kankun Konferansı ve Durum ve Görevlerimiz 1983 kitapçıklarında, tek dünya pazarındaki muazzam değişimi ele aldı ve komünist hareketin görevlerini yeniden değerlendirmeye çalıştı.

1990’larda işçi ve komünist hareketin Türkiye’deki kökleri ve ana dayanaklarını araştırdı ve ‘tarihteki Alevi halk hareketlerinin ve Aleviliğin, Türkiye’de işçi ve komünist hareketin kökü ve atası olduğu’ görüşünü formüle etti. *Okunacak En Büyük Kitap İnsandır* kitabı bu alanda mükemmel bir eserdir.

Kadın sorunu, milli mesele, yani Kürt sorunu, Türkiye’nin iç sömürgesi olarak T. Kürdistanı gibi can alıcı konularda yazdıklarını anlatmaya zamanımız yetmez.

Konuşmamı, Sovyet rejiminin tartışılır sosyalistliği ve Marksizm üzerine, Yürükoğlu yoldaşın ölmeden önce hazırladığı son eser olan 3 ciltlik *Sosyalizm Nedir* kitabındaki bazı görüşlere değinerek sonlandırmak istiyorum.

Sosyalizm Nedir, Rüştü yoldaşın, bir tür özeleştirisi kitabı olarak Komünist hareketin teorik sorunlarına çözüm arama çabası ile doludur. (O tarihte Sovyetler Birliği, SBKP elinde onursuzca çözülmüş ve komünist hareket darmadağın olmuştu)

Özetle, Yürükoğlu, bu kitapta,

- sosyalizmin henüz zamanı gelmemiş bir düşünce olduğu, Sovyet devriminin dünya kapitalist sisteminin gelişimi açısından erken gelmiş bir siyasal devrim olduğu (*Sosyalizm Nedir*, c.2), SB’de, geri bir ülkede koşulların sosyalizme dayattığı olanaksızlıklar temelinde vahim yanlışlıklar yapıldığı,
- SB’nin yıkılmasının nedeninin, son tahlilde, siyasal kararlar, SBKP’nin izlediği siyaset olduğu görüşünü dillendirdi.
- Devlet işçi sınıfının yönetiminde ve denetiminde olmalı, aktif yığın demokrasisi yani sosyalist demokrasi uygulanmalıydı, uygulanmadı, diye yazdı.
- Sovyetler Birliği, batıda özellikle 1970lerden sonra olağanüstü hızlanan Bilimsel-Teknolojik Devrime ayak uyduramadı dedi.
- Marksizmin toplumların ileri bir gelişme düzeyinin düşüncesi, yani piyoner bir düşünce olduğunu, yani henüz tam saati çalmamış bir düşünce olduğunu vurguladı.
- Oportünizmin, (burjuva ideolojisi olarak) yığınsallaşan partilerde artan bir tehlike olduğuna, bu yüzden, komünist harekette Marksist teoriyi iyi öğrenmenin canalıcı öneme sahip olduğuna vurgu yaptı.

- “Kapitalizm henüz tüm potansiyelini tüketmemiştir ve tüm potansiyelini tüketmeyen hiçbir sistem dünyadan yok olmaz” diye yazdı. Oportünizmin dünya komünist hareketinde bu denli kalıcı olmasının nedeni budur dedi.
- Bugün “... kapitalizmi yıkmaya amacını yitirmeyen komünist bir program için ön koşulun, yaşadığımız gerçekliğin sonuçlarını teoriye katmak olduğunu” ekledi.
- “Sovyetler Birliğindeki sistemin çöküşünden gerekli dersleri çıkarmayan, bu dersleri kendi teori ve pratiğine, kendi programına aktarmayan hiçbir işçi partisinin uzun dönemli, gelişme şansı yoktur, diye yazdı.
- Günümüz ve gelecek mücadeleler açısından çok önemli bir tespit olarak, “endüstrileşme ve öteki altyapı çalışmalarının burjuva tarihsel görevler olduğunu” hatırlattı.

Marks'ta sosyalizmin komünizm olduğu, sosyalizmde sınıfların ve dolayısıyla devletin olmadığı, yani sosyalizmin / komünizmin değer yarasının işlerliğini yitirdiği bir dönemin eseri olduğu şeklinde kabaca özetlenecek temel Marksist görüş günümüzde tekrar tekrar öne çıkmaktadır.

Komünistin görevi tarihin akışını iradi müdahaleyle hızlandırmak değil midir? O zaman “sosyalizm Türkiye düzeyindeki ülkeler için önerilmedi, ama işçi sınıfının iktidarı alma olanağı var, alalım diyeceksin. Devrimci için görev budur.” (*Sosyalizm Nedir*, c.3) diye devrim görevinin altını çizdi.

Burada eksik bıraktığımız birçok konu var. Başka toplantılarda bunları ele almayı düşünüyoruz. Kusurlarımız affola.

Ölümünden 20 yıl sonra, Rüştü yoldaşın Marksizmi öğrenme ihtirasını korumak, gerçekle yaratıcı Marksist tarzda yüzleşebilmek, dünya işçi sınıfının küresel devrimci mücadelesinde komünist inancı ve kararlılığı korumak ve bu devrimci, yaratıcı, komünist tutumu gelecek kuşaklara taşımak... İşte bu bizim görevimizdir.

Son olarak, Yürükoğlu yoldaş gibi aramızdan ayrılmış olan Bedir Aydemir'i, Nejat Yazıcıoğlu'nu, Agop Baylık'ı, İnancı, Hakan'ı, Talip'i sevgiyle anıyor; ağır bir hastalık geçirmekte olan Bekir yoldaşımıza acil şifa dileklerimizi iletiyorum.

İsmail Büyükakan,
EMAR Emek Araştırmaları Vakfı Kurucu Başkanı